

Розвиток позашкільної освіти у США: обґрунтування періодів і тенденцій

Олександра ЄГОРОВА,

викладач кафедри позашкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова

На сучасному етапі розвитку позашкільної освіти актуалізуються проблеми вивчення досвіду позашкільля в минулому та систематизації закордонної педагогічної практики, оскільки це сприятиме її подальшому поступу. Вважаємо, що дослідження досвіду позашкільної освіти в інших країнах світу, зокрема в США, може суттєво збагатити цей процес.

На основі аналізу наукових праць встановлено, що тему історичного аспекту розвитку позашкільля в США вивчали американські вчені, зокрема: Роберт Гальперн (Університет Чикаго), Джозеф Л.Махоні (Університет Каліфорнії), Марія Е.Паренте (Університет Каліфорнії), Едвард Ф.Зіглер (Єльський університет).

Становлення американського позашкільля відбувалося відповідно до історичних, економічних і політичних змін та викликів, соціальних очікувань і потреб суспільства. Зазначимо, що розкриття теоретичних засад позашкільної освіти в США неможливо без вивчення, систематизації та узагальнення його історичного досвіду. Це допомагає глибше зрозуміти закономірності виникнення та розвитку багатьох ідей, явищ і процесів у цій галузі, та оцінити й схарактеризувати їх з погляду сучасності, врахувати й інкорпорувати деякі думки у перспективні напрями розроблення методики позашкільної освіти.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що питання історико-педагогічного досвіду позашкільної освіти в США присвячено праці багатьох учених. Водночас, на наш погляд, в історичній періодизації позашкільного досвіду Америки доцільним є укрупнення хронологічних етапів історичного розвитку позашкільля з розширенням її меж та виділенням етапів і окремих періодів. Зокрема:

- *перший етап* – 1850–1920 рр.;
- *другий етап* – 1921–1959 рр. (поділяється на періоди: 1921–1928 рр., 1929–1939 рр., 1940–1945 рр., 1946–1954 рр., 1955–1959 рр.);
- *третій етап* – 1960–1990 рр.;
- *четвертий етап* – 1991–2008 рр. (охоплює періоди: 1991–1997 рр., 1998–2001 рр., 2002–2008 рр.);
- *п'ятий етап* – 2009 – по теперішній час.

Ми з'ясували, що перший етап, який розпочався 1850 р. і тривав до 1920 р., є періодом відкриття перших позашкільних навчальних закладів, збільшення їх кількості та поліпшення матеріально-технічної бази.

Першими позашкільними навчальними закладами вважають «клуби для хлопців» (*boys' clubs*), що були створені на початку XIX століття при церквах і громадських закладах у зв'язку з процесом урбанізації, збільшенням громади та робочих місць, започаткуванням шкіл та церков. Також робітники вимагали безплатних шкіл, а робітничка партія Філадельфії закликала створити систему освіти, яка однаково охоплюватиме всіх дітей штату, будь-якого статусу і стану [3].

Дослідник Р.Гальперн вказує, що спочатку ці заклади «мали євангельське спрямування», там працювали переважно волонтери без спеціальної освіти, конкретних програм, вони були гнучкими у роботі з дітьми, не ставили до них високих вимог, натомість надавали більше свободи [1]. Деякі працівники цих закладів не знали, як правильно спілкуватися зі своїми вихованцями, компенсували це великим бажанням допомогти дітям, забезпечити від загроз вуличного життя. Такі клуби спочатку були зорієнтовані більше на хлопців, працювали зі значною кількістю дітей, яка постійно зростала, що зумовлювало розширення та збільшення приміщень і програм.

Зазначимо, що Горацій Манн, активіст упровадження освітніх реформ у Массачусетсі, вважав систему громадських шкіл «способом досягти стабільності і надати всім рівних можливостей». Він вважав освіту «великим урівнювачем можливостей» [3].

Отже, створення позашкільних навчальних закладів у США пов'язане з організацією вільного часу дітей після школи, їх безпекою поки батьки зайняті на роботі, а також із тим, щоб «забрати дітей з вулиці».

Під час дослідження встановлено, що клуби створювали передусім для дітей із сімей робітників, а згодом і для дітей іммігрантів. За допомогою клубів сподівалися також знизити рівень підліткових правопорушень, розуміючи, що попередження правопорушень є значно ефективнішим за покарання.

Аналіз історичних джерел засвідчує, що згодом було започатковано «сетлмент» як форму позашкільного навчального закладу, де діти проводили вільний час. Одним із перших американських сетлментів є Хадсон Гільдія Сетлмент в Манхеттені (від англ. Hudson Guild Settlement), який заснував Джон Елліот.

Науковець О.Биковська у монографії «Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи» вказує на використання досвіду США під час створення «Сетлменту» С.Т. Шацьким і А.У. Зеленко [6]. Ці організації базувалися на ідеях забезпечення умов для змістовного емоційного і розумового життя дітей та важливості засвоєння значущих для їхнього життя знань.

Водночас американські сетлменти як тип позашкільних навчальних закладів дещо різняться з американськими клубами для хлопців та «Сетлментом», створеним С.Т. Шацьким і А.У. Зеленко. Американські сетлменти вирізняло те, що вони були компактнішими, сімейно й індивідуально орієнтованими, охоплювали меншу кількість дітей меншими групами, виходячи з того, що «краще знати добре меншу кількість дітей, ніж більшу кількість поверхнево» [11]. При цьому вони були більш закритими й ексклюзивними порівняно з клубами для хлопців, які більше співпрацювали з різними верствами населення та етнічними групами.

Наголосимо: сетлменти в США працювали як із хлопцями, так і з дівчатами. Водночас сетлменти надавали перевагу дівчатам на відміну від клубів для хлопців, які спочатку залучали переважно хлопців, хоча там, як і в інших тогочасних позашкільних навчальних закладах, навчання хлопців і дівчат відбувалося здебільшого окремо. У цей період збільшується кількість позашкільних навчальних закладів, чому сприяли урбанізація, економічний підйом після Першої світової війни та скорочення дитячої праці у зв'язку із законами про освіту, що забороняли працевлаштування дітей.

Враховуючи, що протягом цього періоду кількість працюючих дітей зменшилася вдвічі, відбулося укрупнення приміщень позашкільних закладів та було посилено навчальні програми. Зокрема, деякі заклади мали спортзал, майстерні, бібліотеки, кухню, зал, кімнату для ігор та, навіть, басейн. Урізноманітнівся і зміст навчання, який тепер передбачав вивчення історії, опанування фінансової грамотності, хоріві заняття та навчання вокалу, заняття боротьбою, написання творів.

Отже, протягом першого етапу, що припадає на 1850–1920 рр. в США відбувається становлення позашкільних навчальних закладів, які представлені у формі «сетлмент», клубів для хлопців тощо. Це зумовлено соціально-економічною і політичною ситуацією в державі, зокрема потребою організувати вільний час дітей після школи, забрати їх з вулиці, поки батьки на роботі, а також переважно незалученням шкіл до позакласної роботи. Ці засади відображають особливість американського позашкільня.

Другий етап розвитку позашкільної освіти у США тривав протягом 1921–1959 років. Враховуючи різноманітність змін, що відбувалися в цей час, вважаємо за необхідне виокремити в ньому такі періоди: 1921–1928 рр., 1929–1939 рр., 1940–1945 рр., 1946–1954 рр., 1955–1959 рр.

Протягом другого етапу зростає потреба організувати роботу з дітьми іммігрантів, представників різних етнічних груп та рас. Вона характеризується особливостями, що змінюються відповідно до різних хвиль імміграції. Це пов'язано із зміною населення районів, де було розміщено позашкільні навчальні заклади, і нагальністю виховання та залучення дітей іммігрантів до американських цінностей. Окремі позашкільні навчальні заклади, переважно клуби для хлопців, зокрема у Нью-Йорку, розпочали працювати з афроамериканцями. Долучаються до позашкільної діяльності й афро-американські церкви.

У період 1921–1928 років позашкільні навчальні заклади уже мали певний досвід і досягнення. Зокрема, їх діяльність організовано у формі позашкільних занять і клубів п'ять днів на тиждень упродовж навчального року, а подекуди і впродовж календарного року. Заняття в клубах у формі позашкільної освіти набули розвитку і популярності. Їх діяльність має соціально спрямований та водночас індивідуальний характер, зміст формується відповідно до віку та інтересів, чи, навіть, етнічності або національності. Діти в клубах визначають свої правила, планують проекти і заходи, а іноді мають право обирати своїх членів.

Дослідник Р.Гальперн зазначає, що для дівчат проводилися заняття з шиття, вишивання, етикету, домогосподарства, організовується «клуб малих матерів» [1]. Хлопці опановували навички: оброблення дерева і металу, ремонту радіо- та електричних приладів, використання безпроводного телеграфу, основ фотографування, видання газет, перукарської майстерності, а також вивчали основи парламентського права. Для всіх дітей проводилися заняття з майстерності дебатів, стенографії, малювання, з виготовлення постерів, глиняних виробів, а також гігієни, куховарства, танців, хору, оркестру, театру.

Отже, позашкільні заняття протягом 1921–1928 років передбачали набуття дітьми як практичних знань і вмій, так і розвиток їхніх соціальних компетентностей.

Значимим, що у цей час започатковано скаутські, туристичні та екскурсійні клуби з метою вивчення різних визначних місць, підприємств та організацій. Водночас у позашкільних навчальних закладах з'являються кімнати, де діти можуть робити домашні уроки чи почитати книжку.

Аналіз питання педагогічних кадрів засвідчує, що у цей час з дітьми у позашкільних навчальних закладах працюють переважно волонтери і працівники з неповним робочим днем. Серед педагогічних працівників – випускники коледжів, для

яких праця з дітьми у позашкільному навчальному закладі є нагодою здобути досвід і пройти стажування. Залучаються члени молодіжних організацій, які прагнуть отримати досвід роботи. Таких працівників більшість, проте з'являються і працівники на постійній основі, які отримують заробітну платню.

Позашкільні початкові заклади у цей час уже вважають себе виховними закладами для дітей і намагаються протистояти захопленню підлітків поп-культурою та розвагами, намаганням копіювати ідолів цієї культури, тому негативному, що діти бачать у фільмах і відтворюють у житті [1].

Період 1929–1939 років характеризується значним спадом економіки і зменшенням активності у діяльності позашкільних навчальних закладів. Нижня межа періоду – 1929 р. збігається з Великою депресією, яку спричинила катастрофа на фондовій біржі, коли «зачинялися торгівельні фірми і фабрики, лопалися банки, а прибутки фермерів впали вдвоє. Багато людей втратили всі свої заощадження, а кожен четвертий американець виявився безробітним» [3]. Безумовно, така соціально-економічна ситуація не могла не вплинути на діяльність позашкільних закладів і, як наслідок, багато клубів та занять було закрито через брак фінансування. Заклади змушені були займатися фандрайзингом і знову доводити спонсорам необхідність і важливість програм позашкільля.

У цей період позашкільні навчальні заклади розпочали працювати з дітьми у площині емоційної сфери, щоб протистояти впливу депресії на психологічний стан сімей і дітей. Водночас заклади матеріально допомагали з гарячою їжею, а подекуди і медичним оглядом. Адже діти відчували такі переживання дорослих, як апатія, розчарування, гнів, різні страхи. Тому, як зазначають Д.Б. Тіндал та Д.Е. Шай, позашкільні заклади намагалися забезпечити дітям прихисток, атмосферу прийняття та розуміння, стати острівцем стабільності [2].

Прагнення держави подолати наслідки депресії для американського позашкільля виявилось у виділенні їм державного фінансування. Зокрема, кошти виділялися на зарплату через такі програми, як: Адміністрація працевлаштування (*Works Progress Administration (WPA)*), Федеральний театральний проект (*The Federal Arts Project*), Національна молодіжна адміністрація (*The National Youth Administration (NYA)*). Ці програми, фінансуючи позашкільля, дозволяли створити мільйони робочих місць. Адже тодішнє керівництво США, Президент Франклін Рузвельт вважали, що підтримка працевлаштуванням буде значно краща, ніж прямі виплати, оскільки вони діють знищуючи людський дух, а робота виховує «самоповагу і звичку поклатися на себе» [2].

Наприклад, Програма Адміністрація громадських робіт витратила понад 900 млн доларів на «різні корисні проекти» – будівництво чи реконструкцію 40 тис. шкіл, створення 50 тис. робочих місць для вчителів, що попередило закриття сільських

шкіл [*там само*]. Програма Національна молодіжна адміністрація (*The National Youth Administration (NYA)*) підтримувала безробітну молодь, зокрема студентів, забезпечила заробітну плату понад 10 тис. молодим людям, які працювали в позашкільних навчальних закладах. Крім того, ця програма допомогла створити клуб для хлопців у афро-американському районі м. Бірмінгем, а також відновила роботу закритих уже клубів для хлопців. Як вказують Д.Б. Тіндал та Д.Е. Шай, в цілому програма Національна молодіжна адміністрація допомогла дев'яти млн американців [*там само*].

Наступний період розвитку американського позашкільля – з 1940 по 1945 рр. – припав на роки Другої світової війни. Напад Японії на Перл-Харбор 7 грудня 1941 р. відкинув «американський ізоляціонізм» і визначив вступ Америки у війну [*там само*]. У результаті цього завдання позашкільної і позакласної роботи трансформувалися на забезпечення догляду за дітьми матерів, які працювали; допомогу в подоланні психологічних проблем, пов'язаних із воєнним стресом; організацію допомоги дітям фронту тощо.

У цей період основний зміст позашкільної освіти був пов'язаний із завданнями збирання макулатури, металобрухту, виготовлення пов'язок, пошиття одягу для солдат, вивчення основ надання першої допомоги, користування телеграфом, знань з літакобудування. Це допомагало дітям відчувати себе потрібними, долати стрес і тривожність від бомбардувань чи їх очікувань та підготовки до них, а також давало змогу зібрати фінансування на свої позашкільні навчальні заклади.

Як зазначає Р.Гальперн, педагогам-позашкільникам доводилося бути винахідливими на заняттях, аби діти могли трансформувати свою агресію, зокрема їм навіть видавали різні військові нашивки, присвоювали звання, придумували різні ігри типу «Бліцкріг», під час якої вони скидали мішки з чимось як бомби [1].

У цей час виникло поняття «подовженого дня», оскільки новостворена короткострокова урядова програма, відома як Акт Ланхома, надала кошти на започаткування нових груп при школах, створення програм і навчальних матеріалів. Ці групи проводили студенти коледжів чи старшокласники; вони були популярними серед дітей та підтримувалися місцевими громадами, батьками і місцевими шкільними окрдами.

Державна підтримка позашкільля у цей період також здійснювалася за участі новостворених оборонних комітетів у галузі охорони і догляду за дітьми та рекреації. Проте цього фінансування було недостатньо, катастрофічно не вистачало персоналу та приміщень, тож лунало багато нарікань, зокрема на Акт Ланхома через його надзвичайну лімітованість.

Недостатня увага уряду до питань позашкільля критикувалася громадськістю та відомими особистостями [2].

У період війни американці, серед яких значна кількість – афроамериканці, переїздили в західні штати, де працювали оборонні підприємства. Це позначилося на демографії та соціальному житті штатів, спричинило реакцію шкіл і позашкільних навчальних закладів. У позашкільні впроваджувалася політика «зміцнення американських цінностей в часи зовнішньої загрози», а зміст діяльності спрямовувався на те, щоб діти «співали патріотичні пісні, декламували клятви, дискутували про демократію і толерантність у суспільстві з расовою різноманітністю» [там само].

Особливістю періоду 1946–1954 років – післявоєнного часу, є те, що, на відміну від інших країн, Америка з війни виходить переможницею, країною-лідером, з поліпшеним економічним станом. Д.Б. Тіндалл та Дейвід Е.Шай у книзі «Історія Америки» з цього приводу зазначили, що «військова мобілізація стимулювала феноменальний зріст продуктивності економіки і ліквідувала безробіття, чим поклала край Великій депресії та збудувала підвалини для нової доби небувалого достатку» [там само].

Це час Великого американського буму, коли посилювався економічний розвиток, знизився рівень злочинності, зміцнилися оптимізм і впевненість у майбутньому, що спричинило бебі-бум – зростання народжуваності. У період 1946–1960 років населення Америки зросло на 30 мільйонів. На думку Д.Б. Тіндалл та Д.Е. Шай, історія Америки після 1940 року – це історія покоління бебі-бумерів.

Позашкільні навчальні заклади у цей час намагалися налагоджувати діяльність, якою займалися до війни, зокрема організовували вільний час дітей, забирали їх із «вулиці», надавали прикладні знання, вміння і навички. Саме тоді вони стають гендерно орієнтованими, тобто залучають більше дівчат, аби їхня кількість дорівнювала кількості хлопців.

П'ятий період другого етапу американського позашкільня припадає на 1955–1959 рр. і характеризується активізацією боротьби за громадянські права, зокрема проти сегрегації. Загальновідомо, що сегрегація (лат. *segregatio* – відділення) – різновид дискримінації, що пов'язана з фактичним або юридичним відокремленням у межах одного суспільства тих суспільних груп, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними чи іншими ознаками, та в подальшому законодавчому обмеженні їхніх прав [12].

Зазначимо, що ця боротьба спостерігалася як у школах, так і в позашкільних навчальних закладах. У цей час багато людей, переважно африканське населення, переїздили із села у місто, а містяни – в передмістя. Це було зумовлено кращими умовами проживання і навчання в передмістях, зокрема можливостями для освіти, просторішими будинками, а також расовими забобонами тощо.

Позашкільні навчальні заклади, реагуючи на соціально-економічні умови, залучають до

безпосередньої діяльності меншини і афроамериканців.

Однак, навіть незважаючи на роз'яснення Верховного суду США (1954 р.) щодо громадської (чи громадянської) освіти, десегрегація у школах відбувалася зовсім не безболісно, особливо у південних штатах.

Результати соціологічних і психологічних досліджень засвідчують, «що навіть якщо окремі приміщення і засоби для різних рас є однаковими, сам факт розрізнення людей за расовою ознакою пробуджує почуття меншовартості». Тож школи зобов'язали «відразу почати виконувати рішення у повному обсязі» [2].

Узагальнюючи, зазначимо, що впродовж другого етапу розвитку позашкільної освіти США (1921–1959) у важкі для держави часи американське позашкільня оперативно реагували на виклики і шукало шляхи їм протистояти. Позашкільні навчальні заклади виконували функції виховних установ, впроваджуючи елементи патріотичного виховання, яке ґрунтується на вихованні американських цінностей, слугували «острівцем прихистку і стабільності» працюючи на врівноваження емоційного стану дітей. Америка розуміла роль позашкільня, тож спиралася на нього у кризові періоди, надавала матеріальну підтримку.

Третій етап американського позашкільня (1960–1990) характеризується потребою у позашкільних навчальних закладах, які стають партнером держави у протидії дитячій злочинності. Це зумовлено зростанням прірви між багатими і бідними внаслідок спаду економіки, виникнення споживацької культури, зростаючої заможності незначної кількості американців. Водночас з'являються нові можливості у жінок, афроамериканців та інших меншин, що стали кульмінацією руху за громадські права 1960-х та феміністичного руху 1970-х років.

Зазначимо, що в цей період збільшилася різниця між найзаможнішим і найбіднішим населенням. Пропозиції Президента Гаррі Трумена щодо підтримки освіти федеральним фінансуванням та законопроект «Про громадянські права» в рамках «Нового курсу», на жаль, не підтримав Конгрес. Отже, нижня межа третього етапу (1960-ті рр.) пов'язана з вибухом незадоволення громадян, споживацької культури внаслідок спаду економіки.

Дослідники Д.Б. Тіндалл та Д.Е. Шай зазначають, що у дітей із сімей з низьким прибутком формуються почуття неповноцінності та меншовартості, вони мають проблеми поведінки. На цьому тлі збільшується кількість підліткових злочинів, скоєних як цими підлітками, так і молоддю із забезпечених сімей, яка має більше часу, грошей та мобільності. Таких підлітків стає більше, ніж будь коли, адже це покоління бебі-бумерів. Вони сформували підліткову субкультуру, захоплювались рок-музикою, яка виявилася протестною [2].

Позашкільні заклади стали партнером держави і оголосили себе «передовою проти підліткової

злочинності» (UNH, Vox, folder 27). Водночас у боротьбі за підлітків вони знову стали «острівцем прихистку» для дітей і молоді з «негативною ідентичністю», як і під час Великої депресії [там само].

Позашкілля шляхом арт-терапії прагне допомогти підліткам подолати почуття «відкинутості», переживань та відчуття безпеки, значущість. У цей час у США створюється Комісія з питань юнацтва, проводяться спеціальні засідання Конгресу.

Визначна подія цього періоду – проведення Білим Домом у 1969 р. Першої конференції з питань дітей і молоді як відгук на широкі дискусії суспільства щодо освіти, зокрема позашкільної.

У 70–80-х роках зросла популярність позашкільних навчальних закладів у зв'язку зі збільшенням кількості працюючих там жінок та посиленням уваги уряду до питань освіти.

Водночас, як зазначають Д.Махоні, М.Паренту і Е.Зіглер, тоді ще «нація не була готова» до запровадження цієї програми [5]. Зниження якості забезпечення послуг дитячими закладами засвідчив перший Національний звіт Національної Ради Єврейських Жінок. Враховуючи вагомість позашкільної і потреби в ньому держави, суспільства, особистості, голова Бюро у справах дітей Америки Е.Зіглер, який на той час обіймав посаду, ініціював проведення конференції з питань догляду і освіти дітей. На цій конференції обговорювали питання щодо потреб усіх вікових груп дітей та шляхів розвитку дитячих програм для дітей дошкільного і шкільного віку. Зокрема, наголошували на значенні програм позашкільної освіти як ефективного засобу виховання.

У результаті дискусій на конференціях ухвалено Акт розширеного розвитку дитини (1971), який був «найбільш врівноваженою і освітньою політикою США за всі роки» [6]. У документі передбачалося право на якісний догляд і освіту для всіх дітей і підтримку всього спектра освіти – дошкільної, шкільної і позашкільної. Водночас цей документ, попри підтримку Конгресу, заветував Президент Р.Ніксон, який 1974 р. пішов у відставку через Вотергейтський скандал.

Дискусія про позашкільну освіту поновлюється у 1980-х роках, коли питання позакласних і позашкільних програм для дітей знову актуалізується через демографічну ситуацію – збільшується кількість самотніх матерів, які мають виходити на роботу. Зокрема, у 1983 р. на Першому з'їзді з питань дітей порушено найнагальнішу проблему американської сім'ї – залишення вдома самих дітей, розглянуто альтернативні програми нагляду дорослими за дітьми [5].

Відкриту дискусію продовжено 1988 року, коли Брюс Баббіт, який підтримував питання дітей (*champion*) як колишній губернатор Арізони і один із потенційних кандидатів Демократичної партії на пост Президента, у рамках своєї передвиборчої програми ініціює «круглий стіл» експертів для визначення «найнагальніших і найдосяжніших»

проблем дитячого розвитку. Як зазначають Д.Махоні, М.Паренту і Е.Зіглер, «хоча Б.Баббіт зазнав поразки на президентських виборах, суспільний інтерес до позашкілля посилюється» [5]. За результатами цього обговорення питання позашкільної освіти включено до програм фінансування. Цим кроком розпочався наступний етап розвитку позашкільної освіти в США.

Отже, третій етап позашкільної освіти в США (1960–1990) характеризується ростом популярності та збільшенням кількості позашкільних навчальних закладів. У цей час поновлюються протести 60–70-х років як результат недостатньої уваги уряду до подолання дискримінації населення на всіх рівнях. Американське позашкілля є предметом дискусій та обговорень на різних рівнях.

Четвертий етап розвитку американського позашкілля (початок 1990-х – 2008 рр.) позначився тим, що на початку 90-х років ХХ ст. Америка позиціонує себе як супердержаву, приділяючи значну увагу позашкіллю.

Вагому роль у питаннях захисту прав дітей, зокрема щодо загальної і позашкільної освіти, зіграло обрання 1993 року на пост Президента США Б.Клінтона.

У цей час адміністрація Б.Клінтона активно підтримує позашкілля, що відображається у відкритті Громадських центрів навчання XXI століття (*21st – Century Community Learning Center's (21 CCLCs)*). Це є важливим досягненням позашкілля і головним джерелом підтримки позашкільних навчальних закладів Америки протягом 90-х років ХХ ст.

Водночас, як зазначають Д.Б. Тіндалл і Д.Е. Шай, відбуваються суттєві зміни у демографічному і расово-етнічному складі населення, зокрема збільшується кількість самотніх матерів, поживляється імміграція, переважно з країн Азії, Латинської Америки і Африки [5]. Це спричиняє конфлікт у суспільстві. Як наслідок, у 1994 р. Каліфорнія ініціює у законодавстві Проект-187, в рамках якого майже чотири млн нелегальних іммігрантів забороняється доступ до громадських шкіл, нетермінової медичної допомоги та інших соціальних послуг [1].

З метою подолання впливу на дітей вулиці у 1994 р. позашкільні навчальні заклади отримують фінансову допомогу через Громадські центри навчання XXI століття (*21CCLCs*) у рамках Акту поліпшення шкіл Америки (P.L.103–382).

У період 1998–2000 років кількість програм і закладів Громадських центрів навчання (*21CCLCs*) як позашкільних навчальних закладів зростає. Департамент освіти США надає перші гранти на конкурсній основі місцевим агенціям, які працюють в партнерстві з громадськими, бізнесовими і рекреаційними організаціями, а Фондація Чарльза Мотта надає їм освітню підтримку та технічну допомогу [4].

З 1998 р. фінансування починає здійснюватися в рамках ESEA, сума зростає до 1 млрд доларів (2002 р.).

Наступний період американського позашкільля (2001–2008) – час правління адміністрації Президента Д.Буша і змін у фінансуванні Громадських Центрів навчання (21CCLSs). У 2001 р. прийнято законопроект Тайтл IV (Title IV), частина Б Акту «Жодна Дитина Поза Увагою» (*Leave No Child Behind Act (NCLB)*), в якому передбачено фінансування за рахунок Громадських Центрів навчання (21CCLSs). Це вплинуло на перерозподіл коштів, програму (більше уваги приділялося академічному розвитку дітей) та оцінювання ефективності програм. Це нововведення федеральний уряд скеровує на рівень штату і використовує його для підтримки слабких шкіл чи шкіл у бідних районах.

За підтримки тодішнього губернатора Арнольда Шварценеггера (2002) була прийнята пропозиція Каліфорнії–49, кошти якої у сумі 537 тис. доларів США спрямовано на участь у позашкільних програмах переважно дітей з малозабезпечених родин, які навчаються в громадських школах 386 шкільних округів.

Нинішній етап розвитку позашкільля США (2009 р. – по теперішній час) характеризується інтенсивним розвитком позашкільної освіти як на рівні держави, так і громади. Особливість цього етапу – інтенсивний розвиток приватного позашкільля. Як зазначають Д.Махоні, М.Паренту і Е.Зіглер, більшість позашкільних програм та ініціатив постають на місцевих рівнях, на рівні штату чи міста і є успішними [5].

Оцінювання і дослідження ефективності позашкільних програм засвідчують їх важливу роль у академічній успішності. Сучасне американське позашкільля орієнтоване на формування у дітей соціальної поведінки та збереження їх здоров'я. На цьому етапі трансформуються цілі – з базового догляду і рекреації та забезпечення позитивного розвитку дитини до підвищення якості позашкільної освіти.

Отже, п'ятий етап американського позашкільля зумовлений модернізацією концептуальних засад позашкільної освіти, спрямованих на підвищення її якості.

Узагальнюючи, зазначимо, що становлення і розвиток американське позашкільля пов'язані з соціально-економічною та політичною ситуацією в державі. Основна мета позашкільної освіти США – організація вільного часу дітей і молоді, їх захист від негативних впливів вулиці. У сучасних умовах основний акцент робиться на підвищенні якості позашкільної освіти, розвитку дітей.

Література

1. Halpern R.A. Different Kind of Child Development Institution: The History of After-School Programs for Low-Income Children / R.Halpern. – Teachers College Record, vol. 104, №2, Marh 2002. – P. 178–211
2. Тіндал Д.Б. Історія Америки: наукове видання / Д.Б. Тіндал, Д.Е. Шай. – 6-е вид. – Львів: Літопис, 2010. – 904 с.
3. Історія Сполучених Штатів: нарис. – Інформаційне агентство Сполучених Штатів.

4. You for Youth //Afterschool Timeline /About 21st Century Community Learning Centers. – P. 1–3.
5. Mahoney J.L. Afterschool Programs in America: Origins, Growth, Popularity, and Politics / J.L. Mahoney, M.E. Parente, E.F. Zigler. – Journal of Youth Development. – 2009. – Volume 4, Number 3.
6. Биковська О.В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: моногр. / О.В. Биковська – К.: ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
7. After-school activity [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/After-school_activity
8. Afterschool Alliance: The Importance of Afterschool and Summer Learning Programs [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://afterschoolalliance.org>
9. Program Description-Afterschool Education and Safety Program (CA Dept. of Education) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ca.gov/ls/ba/as/pgmdescription.asp>
10. National School Boards Association [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.nsba.org
11. Woods and Kennedy [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=TiUOm9vuEFlC&pg=PA9&lpg=PA9&dq=Woods+and+Kennedy,+1922,73&source=bl&ots=-BNnBL7yU&sig=kE0jM-yDMaydoXA4jSj60vmXSqc&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjQyJjAkLnQAhWBBiwKHVg0BloQ6AEIGTAA#v=onepage&q=Woods%20and%20Kennedy%2C%201922%2C73&f=false>
12. Сегрегація (Суспільство) – Вікіпедія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE))

Олександра ЄГОРОВА
Розвиток позашкільної освіти у США: обґрунтування періодів і тенденцій

У статті йдеться про позашкільну освіту Сполучених Штатів Америки. Осмислено історико-педагогічний досвід позашкільля США на основі виокремлення хронологічних етапів його розвитку та аналізу змісту діяльності позашкільних навчальних закладів. Особливу увагу приділено аналізу впливу історичних, політичних та соціальних умов у країні на цілі і форми роботи позашкільних навчальних закладів. Розглянуто роль держави, громади та бізнесу в розвитку і трансформації позашкільної освіти США.

Ключові слова: позашкільна освіта, США, позашкільні навчальні заклади.

Олександра ЄГОРОВА
Развитие внешкольного образования в США: обоснование периодов и тенденций

Статья посвящена внешкольному образованию США. Систематизируются исторический опыт и поиск идентификации внешкольных учреждений. Анализируется влияние исторических, политических и социальных условий в стране на цели и формы работы внешкольных учреждений. Рассматривается роль государства, общественных, бизнесовых организаций и общины на развитие и трансформацию деятельности внешкольных учреждений. Обосновывается периодизация развития внеклассной деятельности в Америке.

Ключевые слова: внешкольное образование, США, внешкольные учебные учреждения.

Oleksandra EGOROVA
The development of non-formal education in the usa: ground of periods and tendency

The article draws attention to issues of non-formal education in the United States. The author presents the historical and pedagogical overview of non-formal education of the United States, highlighting the chronological stages of non-formal education and by searching the types and forms of informal and afterschool education and the process of identification. Special attention is paid to the analysis of the impact of historical, political and social conditions in the country on the purposes and forms of after-school educational institutions. A separate analysis of the role of government, community and business in the development and transformation of extracurricular activities in America is provided.

Keywords: non-formal education, USA, after-school institutions.

Оновлено Перелік галузей знань і спеціальностей у підготовці здобувачів вищої освіти

Під час засідання Кабінету Міністрів України (23 листопада ц.р.) було розглянуто питання оновлення Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Цей перелік доповнить галузь знань «29 Міжнародні відносини».

«Галузь знань Міжнародні відносини охоплює три спеціальності: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, Міжнародні економічні відносини, Міжнародне право. Найменування галузі знань «Освіта» викладається в новій редакції «Освіта/Педагогіка». Це вкрай важлива постанова, вона – результат тривалих перемовин та консультацій як з освітянським та експертним середовищем, так і з роботодавцями», – зазначила Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич.

Постанову доповнили також нормою, відповідно до якої усі, хто здобув вищу освіту за спеціальностями «081 Право», «262 Правоохоронна діяльність» та «293 Міжнародне право» на бакалаврському і магістерському рівнях вищої освіти мають право обіймати посади або займатися діяльністю, що передбачають наявність вищої юридичної освіти.

До Переліку додали 7 нових спеціальностей, серед яких: «106 Географія», «126 Інформаційні системи та технології», «187 Деревообробні та меблеві технології», «194 Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології», «228 Промислова фармація», «229 Громадське здоров'я», «256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)».

У 2015 році було здійснено перехід до укрупненого Переліку галузей знань і спеціальностей, що відповідає світовій практиці. Цей перехід гармонізував український Перелік з переліками, що є чинними в країнах Європи та світу, що дозволило спростити процедури визнання дипломів та створення програм подвійних дипломів у співпраці українських університетів з міжнародними партнерами. Водночас перелік потребував змін та доповнення, що, власне, й було зроблено.

За інф. офіційного сайту МОН України